

Porsgrunn
VIDEREGÅENDE SKOLE

Innføring av en samtykkelov i Norge

Hvordan kan en samtykkelov bidra til å redusere antallet henlagte voldtektssaker i Norge?

**Navn: Andrea Louise Ørstad
Mullen**

Klasse: 3STD

Fag: Rettslære 2

Termin & år: 2024/2025

Innhold

Sammendrag	2
Forord	2
Innledning	3
Bakgrunn	3
Avgrensning, problemstilling og disposisjon	3 Teori
.....	4
2.1. Juridisk metode og rettskilder	4
2.2. Samtykke som rettslig begrep	4
2.4. Beviskrav og troverdighet	5
2.5. Samfunnsmessige perspektiver og holdningsendring	5
Metode	5
Analyse	6
Faktum i saken	6
Vurdering	7 Drøfting
.....	10
6.1. Positive påvirkninger	10
6.2. Negative påvirkninger	11
6.3. En nødvendighet for endring	13
Konklusjon	14
Kilder	15

Sammendrag

Denne forskningsoppgaven undersøker hvordan innføringen av en samtykkelov i Norge kan bidra til å redusere antallet henlagte voldtektssaker. Oppgaven ser på dagens lovverk i Norge, hvor voldtektssaker ofte henlegges på grunn av uklare bevis eller manglende definisjon av samtykke. En tydeligere lov om samtykke kan bidra til økt rettferdighet og bedre rettsbeskyttelse for ofre.

Gjennom en sammenligning med svensk lovgivning, som har innført en samtykkelov, analyseres hvordan Sveriges lov har ført til flere domfellelser av voldtekt. Oppgaven vurderer både positive og negative konsekvenser av en samtykkelov for Norge, og diskuterer hvordan en slik lov kan bidra til å styrke rettssikkerheten og endre samfunnets holdninger til voldtekt og samtykke.

Ved å se på de mulige fordelene, som klarere regler og færre henlagte saker, samt utfordringene som kan komme med å innføre en samtykkelov, prøver oppgaven å gi en helhetlig vurdering av hvordan loven kan påvirke voldtektssaker i Norge.

Forord

Jeg vil takke veilederen min, Ingvild Grov Korneliussen, for hennes gode tilbakemeldinger og veiledning gjennom hele prosjektet. Jeg har satt stor pris på hennes konstruktive innspill og støtte som har vært til stor hjelp for å utvikle oppgaven videre.

Jeg vil også gjerne takke mine venner og familie for deres støtte og oppmuntring. Alle de gode samtalene vi har hatt, har vært til stor hjelp og har gitt meg nye perspektiver som har vært positivt for arbeidet mitt. Jeg er veldig takknemlig for at dere har vært der for meg gjennom hele prosessen.

Innledning

Bakgrunn

Voldtekt er et alvorlig samfunnsproblem som fortsatt rammer mange, og altfor ofte ser vi at saker blir henlagt på grunn av bevisets stilling. Dette skaper ikke bare en stor frustrasjon for de som rammes, men kan også bidra til en utbredt følelse av urettferdighet og manglende tillit til rettssystemet.

Jeg valgte å skrive om dette temaet fordi det er noe som treffer meg personlig, ikke fordi jeg har opplevd voldtekt, men fordi jeg ser hvor ødeleggende det er for ofrene når rettssystemet svikter dem. Dette gir ut et signal om at overgrep ikke blir tatt på alvor.

En samtykkelov handler ikke bare om juridiske paragrafer, men også om å sende et tydelig signal til samfunnet om at alles grenser skal respekteres. Dette er et tema som føles spesielt viktig, både fordi det er dagsaktuelt, men også fordi det angår så mange.

Jeg har sett eksempler fra andre land, som Sverige og Danmark, hvor lignende lover har ført til positive resultater. (Kaatee, 2024). Dette gir meg troen på at vi kan få til en slik endring her.

Jeg håper at gjennom å skrive om dette kan jeg bidra til å rette oppmerksomhet mot viktigheten av en tydelig samtykkelov og hvordan dette kan gjøre en stor forskjell både for ofrene og for samfunnet som helhet.

Avgrensning, problemstilling og disposisjon

I denne oppgaven vil jeg avgrense meg til å fokusere på hvordan en samtykkelov kan bidra til å redusere antallet henlagte voldtektssaker i Norge. Jeg vil se på hvordan en slik lov kan påvirke både rettssystemet og samfunnet, og hvordan den kan hjelpe ofre for voldtekt ved å gjøre loven tydeligere. Jeg vil undersøke hvordan loven kan gjøre rettsprosessen lettere og mer rettferdig. Jeg har derfor valgt å konsentrere meg om følgende problemstilling:

- Hvordan kan en samtykkelov bidra til å redusere antallet henlagte voldtektssaker i Norge?

I teoridelen presenteres bakgrunnsinformasjon om samtykkelov, hva begrepet samtykke innebærer og hvordan dagens lovverk ser ut. Metodedelen beskriver de metodene jeg har benyttet i forskningen, mens analysedelen belyser en konkret voldtektssak for å vise forskjellene mellom svensk og norsk lovgivning. Til slutt drøftes de positive og negative innvirkningene av en samtykkelov, før oppgaven avsluttes med en konklusjon som oppsummerer funnene.

Teori

2.1. Juridisk metode og rettskilder

For å analysere hvordan en samtykkelov kan påvirke rettspraksis og håndteringen av voldtektssaker i Norge, er det avgjørende å ta utgangspunkt i juridisk metode. Denne metoden gir et strukturert rammeverk for tolkning og anvendelse av lovverket. Straffelovens § 291 definerer voldtekt som en seksuell handling utført uten samtykke, der tvang, truende adferd eller utnyttelse av en bevisstløs tilstand ofte må være til stede for at handlingen skal defineres som kriminell.

(Overgrep, 2019)

Juridisk metode innebærer bruk av rettskilder som lovtekst, rettspraksis, forarbeider og juridisk teori. For eksempel belyser forarbeidene til straffeloven intensjonen bak bestemmelsene, mens rettspraksis gir innsikt i hvordan domstolene anvender dem i konkrete saker.

2.2. Samtykke som rettslig begrep

Begrepet samtykke er sentralt i debatten om voldtekt og kan tolkes på ulike måter i loven. I Norge krever dagens regler ofte at manglende samtykke må være kombinert med vold, trusler eller utnyttelse for at det skal regnes som voldtekt. Internasjonalt ser vi en utvikling der samtykke forstås mer direkte som en aktiv og frivillig handling. Dette kan gjøre det lettere å avgjøre hva som er lovlig og ulovlig. I land som Sverige og Danmark, hvor samtykkelover er innført, ser vi hvordan en slik regel kan påvirke rettssystemet.

Samtidig har en samtykkelov også utfordringer. En av de største bekymringene er bevisbyrden. Hvordan skal retten fastslå om samtykke faktisk ble gitt eller ikke? Mange frykter at saker kan ende opp med ord mot ord, noe som kan gjøre rettssikkerheten utfordrende både for fornærmede og tiltalte. Kritikere peker også på at en slik lov kan føre til flere falske anmeldelser eller uriktige domfellelser, selv om forskning så langt ikke har vist en tydelig økning i dette. I tillegg er det en risiko for at loven ikke nødvendigvis fører til økt rettssikkerhet for ofre, dersom politi og rettsvesen ikke har nok ressurser til å håndheve den effektivt.

2.3. Komparativ analyse, norsk og svensk lovgivning

Sverige innførte en samtykkelov i juli 2018, der lovteksten eksplisitt krever at begge parter uttrykker samtykke før seksuell kontakt (Samtykkelov, u.d.). Dette markerer et skifte fra tidligere lovgivning, der vold eller trusler måtte være til stede. Passivitet og taushet kan ikke lenger tolkes som frivillighet. Etter lovendringen har antallet anmeldte voldtektssaker økt med 21%, og det har vært en økning i både tiltaler og domfellelser (Samtykkelov, u.d.). Denne lovendringen har hatt en betydelig innvirkning på behandlingen av voldtektssaker i Sverige, og flere saker som tidligere ikke ville blitt ansett som voldtekt, blir nå forfulgt. Tall Sveriges Television har innhentet viser at antall domfellelser siden den gang har doblet seg. I 2017 ble det avsagt 235 fellende voldtektsdommer i Sverige, i fjor var tallet 557. Størst økning var det fra 2018 til 2019, da antallet gikk opp fra 265 til 407. (Kolsrud, 2023) Dette viser at samtykkeloven har ført til langt flere domfellelser, noe som tyder på at flere saker som før kunne blitt henlagt, nå ender med fellende dom. Spesielt saker der offeret har vært passivt, for eksempel på grunn av en frysreaksjon.

2.4. Beviskrav og troverdighet

En viktig del av voldtektssaker er vurderingen av bevis og troverdighet. I dagens system kreves det ofte sterk dokumentasjon for å sikre domfellelse, noe som kan være utfordrende i saker der ord står mot ord. En samtykkelov kan bidra til å endre fokus fra offerets handlinger til hvorvidt den tiltalte aktivt søkte samtykke. Juridisk teori peker på at en slik endring kan gjøre

rettssystemet mer offerorientert, men det stiller også høye krav til bevisføring og rettferdighet for tiltalte.

2.5. Samfunnsmessige perspektiver og holdningsendring

En samtykkelov kan spille en viktig normativ rolle ved å sende et klart signal om at seksuell kontakt uten eksplisitt samtykke er uakseptabelt. Denne typen lovgivning kan bidra til å endre holdninger i samfunnet, og redusere normaliseringen av gråsoneseksualitet. Ved å fastslå at samtykke er et grunnleggende element for lovlig seksuell aktivitet, kan samtykkeloven fremme en kultur der grensene for hva som er akseptabelt er tydeligere, og sikre at det er en felles forståelse av at alle former for seksuell omgang uten samtykke er ulovlige.

Metode

For å besvare problemstillingen «Hvordan kan innføringen av en samtykkelov bidra til å redusere antallet henlagte voldtektssaker i Norge?» bruker jeg juridisk metode som hovedtilnærming, kombinert med kvalitative og kvantitative metoder. Målet er å få et helhetlig bilde av problemstillingen ved å analysere lovverket og utfylle dette med praktisk innsikt og statistikk.

Hovedmetoden, juridisk metode, er valgt fordi den gir en dyp og strukturert forståelse av hvordan lovverk fungerer i praksis. Jeg sammenligner det norske lovverket med det svenske, siden Sverige har erfaring med samtykkelov og et rettssystem som ligner det norske. Gjennom denne analysen vil jeg undersøke hvordan de to lovverkene er utformet, hvilke krav de stiller til samtykke, og hvordan dette påvirker rettssakene. Jeg planlegger å «løse» en hypotetisk voldtektssak etter både norsk og svensk lov for å illustrere forskjellene i praksis. Dette gir et konkret og praktisk perspektiv på hvordan en slik lovendring kan fungere.

I tillegg til juridisk metode benytter jeg meg av skriftlige kilder som Amnesty, Samtykkelov, Overgrep, og Lovdata. Disse kildene gir innsikt i hvordan voldtektssaker behandles i rettssystemet, hvordan en samtykkelov kan påvirke etterforskning og domfellelse, samt hvilke utfordringer og fordeler en slik lov medfører. Erfaringer fra Sverige og Danmark gir nyttige innblikk i hva en samtykkelov kan bidra med, og hvilke problemstillinger som kan oppstå.

Juridisk metode har en klar styrke i sin systematiske tilnærming og gjør det mulig å analysere lovverket i detalj. Samtidig kan den ikke alene forklare hvordan lovene påvirker mennesker eller rettsprosesser i praksis, derfor har jeg valgt å inkludere skriftlige kilder for en bredere forståelse.

Ved å kombinere metodene utfyller de hverandre. Juridisk metode gir grunnlaget for analysen, og skriftlige kilder gir fakta og statistikk, og setter alt i en internasjonal og historisk kontekst. Denne kombinasjonen gir en mer solid tilnærming som gjør det mulig å belyse problemstillingen fra flere vinkler, og dermed gi et grundig og nyansert svar.

Analyse

For å gi en sammenligning mellom svensk og norsk lovgivning, vil denne saken vurdere hvordan svensk Høyesterett har anvendt svensk lov i voldtektssaker, og hvordan samme sak ville blitt vurdert i Norge etter norsk straffelov. Denne saken handler om en hendelse der en person ble utsatt for seksuell omgang av en annen person uten samtykke. Vi vil nå vurdere hvordan svensk Høyesterett tok stilling til saken etter den svenske straffeloven, og hvordan vi ville vurdert den etter de relevante bestemmelsene i norsk lov.

4.1. Faktum i saken

For å gjøre analysen enklere, har jeg gitt personene i saken oppdiktete navn.

Den 17. oktober 2018 møttes Mari og William i hennes leilighet. De hadde vært i kontakt via sosiale medier over en lengre periode, og hadde snakket om ulike temaer, blant annet sex. Mari hadde klart uttrykt at hun ikke ønsket å ha sex med William, og han hadde sagt at han forstod det. William ankom Mari sin leilighet rundt kl. 01.00 om natten. Mari var i sengen, i undertøy, og William la seg ved siden av henne i sengen etter å ha kledd av seg alt bortsett fra underbuksene. De sov i hver sin dyne.

Mari beskriver at hun var veldig trøtt og kanskje hadde sovnet etter at William hadde lagt seg. Da han begynte å berøre henne, reagerte hun umiddelbart. William berørte hennes bryster og genitalier, og hun følte seg ubehagelig med dette. Han satte sine fingre i hennes underliv og gjennomførte deretter vaginalt samleie. Mari forble passiv under hele hendelsen, og hun viste ingen tegn til deltakelse. Hun lå stille med ansiktet vendt bort fra William, og hun motstod da han forsøkte å snu henne.

Mari har senere forklart at hun ikke samtykket til de seksuelle handlingene som fant sted den natten. Etter hendelsen, da William kontaktet henne og spurte hva hun syntes om det som hadde skjedd, reagerte hun med undring og undret på hvordan han ikke kunne ha forstått at hun ikke var enig. William, som i ettertid innså at hans handlinger ikke var greie, sendte en unnskyldning til Mari, da han forstod at han hadde krenket henne og at hun ikke hadde gitt sitt samtykke til de seksuelle handlingene.

4.2. Vurdering

Partene i saken er Mari og William.

William er tiltalt for voldtekt mot Mari.

Det rettslige spørsmålet er om William kan straffes for voldtekt.

Løsning etter svensk lov

Det rettslige grunnlaget er Brottsbalken av 1962.

Først skal vi se på hvordan den svenske Høyesteretten dømte denne voldtektssaken i Sverige. Spørsmålet i saken var om William skulle dømmes for voldtekt, jf. den svenske *Brottsbalken* kapittel 6 §1. Domstolen måtte ta stilling til om Mari deltok frivillig, altså med samtykke, i den seksuelle handlingen, og om William handlet med forsett eller grov uaktsomhet.

Mari fortalte at hun ikke ønsket å delta i de seksuelle handlingene og var passiv under hele hendelsen. Selv om hun ikke aktivt sa nei, betyr det ikke at hun ga sitt samtykke. I henhold til svensk lov er det viktig at samtykke til seksuelle handlinger uttrykkes klart, enten gjennom ord eller handlinger. Passivitet anses ikke som samtykke, og derfor kunne ikke William anta at Mari frivillig deltok.

I denne saken ble William dømt for uaktsom voldtekt, jf. *Brottsbalken* kapittel 6, § 1a. Ifølge loven er voldtekt en handling hvor en person tvinger en annen til seksuell omgang, men her ble det vurdert at William ikke handlet med forsett, men at han utviste grov uaktsomhet. Han burde ha forstått at Mari ikke ønsket å delta, spesielt etter at hun tidligere hadde uttrykt at hun ikke ønsket sex. Mangelen på aktivt samtykke og hans passivitet i å sikre dette ble ansett som grov uaktsomhet. William ble dermed også dømt etter *Brottsbalken* kapittel 6, § 3, som åpner for at en person kan dømmes for grovt uaktsom voldtekt dersom man er grovt uaktsom med hensyn til om den andre personen deltar frivillig. Retten vurderte at William handlet grovt uaktsomt ved å ikke være tilstrekkelig oppmerksom på at Mari ikke samtykket, og at han burde ha forstått dette. Hans handlinger var dermed i strid med det som kreves for et frivillig samtykke, og han ble derfor også dømt etter denne bestemmelsen.

Retten baserte sin vurdering på den svenske samtykkeloven, som krever at samtykke skal være frivillig, informert og aktivt. Passivitet alene er ikke tilstrekkelig til å anse deltakelse som frivillig. Derfor ble William dømt for uaktsom voldtekt, ettersom han ikke hadde vært tilstrekkelig oppmerksom på at Mari ikke samtykket. *Brottsbalken* kapittel 34, § 1 ble også brukt til å vurdere straffens alvorlighetsgrad, og William ble dømt til 2 år og 3 måneders fengsel.

Løsning etter norsk lov

Det rettslige grunnlaget er straffeloven av 2005.

For at William skal kunne straffes, må fire kumulative vilkår være oppfylt. Dette betyr at alle vilkårene må være til stede samtidig for at han skal kunne holdes strafferettslig ansvarlig.

Lovhjemmel

Den første er lovhjemmel. For at William skal kunne dømmes for voldtekt, må det finnes en lovhjemmel som kriminaliserer handlingen, jf. Grunnloven § 96 og straffeloven § 14.

I strl. § 291 er det straffbart å skaffe seg «seksuell omgang ved vold eller truende atferd». Videre rammer bestemmelsen tilfeller der noen oppnår seksuell omgang med noen som er «bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen».

Når vi vurderer lovhjemmel etter § 291, må vi begynne med den objektive gjerningsbeskrivelsen. Begrepet «seksuell omgang» er ikke definert i lovbestemmelsen, men det omfatter blant annet samleie, som er definert i straffeloven § 292. Videre må vi vurdere hva som menes med vold

eller truende atferd. Voldsbegrepet skal forstås vidt, og hva som regnes som vold, beror på de konkrete omstendighetene i saken. Typiske voldshandlinger kan være slag, kvelertak, eller at gjerningspersonen presser den andre ned, holder fast armer og bein, eller på annen måte begrenser offerets bevegelsesfrihet. Det er viktig å merke seg at det ikke er et krav om at den andre personen må ha ytt motstand for at vold skal foreligge.

Videre omhandler § 291 også tilfeller hvor gjerningspersonen har omgang med noen som er bevisstløs eller på annen måte ute av stand til å motsette seg handlingen. Dette kan omfatte personer som er i en tilstand hvor de ikke kan uttrykke motstand, som ved søvn, rus eller bevisstløshet.

I denne saken er det ingen tegn til vold eller trusler. Spørsmålet er derfor om Mari var ute av stand til å motsette seg. Hun var trøtt, men reagerte da han begynte å berøre henne. Dette kan indikere at hun var i stand til å motsette seg handlingen, ettersom hun ikke sov, hun hadde ikke ruset seg og var heller ikke bevisstløs. Ifølge norsk rett vil passivitet alene ikke anses som motstand.

Siden det ikke foreligger tegn på at Mari var ute av stand til å motsette seg, kan det argumenteres for at hun hadde muligheten til å motsette seg handlingen. Hun kunne sagt «nei» under hendelsen, slik at William hadde forstått at det ikke var greit for henne.

Dermed kan ikke William straffes etter denne bestemmelsen.

Selv om William ikke kan dømmes etter § 291, må det også vurderes om han kan dømmes for grovt uaktsom voldtekt etter straffeloven § 294.

For å kunne straffes etter § 294 må gjerningspersonen være sterkt å bebreide for ikke å ha forstått at den seksuelle omgangen ble oppnådd ved bruk av vold eller trusler, eller at den skjedde med noen som var ute av stand til å motsette seg.

I dette tilfellet skjønnte ikke William at Mari ikke samtykket til samleie. Men siden dette ikke handler om vold, trusler eller utnyttelse av en person som var ute av stand til å motsette seg, faller saken utenfor rammen av § 294. Dermed kan ikke William straffes etter denne bestemmelsen.

Vilkåret om lovhjemmel er dermed ikke oppfylt.

Foreligger det noen straffefrihetsgrunner?

Det er ingenting i saken som tyder på at William kan fritas for straff på grunn av nødrett (strl. § 17), nødverge (strl. § 18) eller selvtekt (strl. § 19).

Dermed foreligger det ingen strafffrihetsgrunner.

Er vedkommende tilregnelig?

For at William skal kunne dømmes, må han være strafferettslig tilregnelig, jf. strl. § 20. Ingen opplysninger i saken tilsier at han var psykotisk eller bevisstløs, i tillegg var William over 15 år.

Dermed er vilkåret om tilregnelighet oppfylt.

Subjektiv skyld

I strl. § 291 er skyldkravet forsett, jf. strl. § 21. Forsett foreligger når en person begår en handling som oppfyller gjerningsbeskrivelsen i et straffebud, enten med hensikt, med visshet om at handlingen mest sannsynlig faller inn under straffebudet, eller ved å holde det for mulig at handlingen er straffbar og likevel velge å gjennomføre den, jf. Strl § 22. Det er ikke et krav at lovbyteren er klar over at handlingen er ulovlig for at forsett skal foreligge, jf. straffeloven § 26. William kan ha handlet uaktsomt snarere enn med forsett, jf. Strl. § 291. I dette tilfellet kan det argumenteres for at William ikke handlet med intensjon om å tvinge Mari til å ha sex med han, men at han i stedet kanskje antok at hun ønsket å delta. Dette er mer en uaktsom handling.

I henhold til straffeloven § 23, kan uaktsomhet foreligge når en person handler i strid med kravene til forsvarlig opptreden og det kan bebreides. William burde ha forstått at Mari ikke ønsket å delta i de seksuelle handlingene, spesielt etter at hun tidligere hadde sagt at hun ikke ønsket sex, og etter at hun var passiv under hendelsen. Hans manglende oppmerksomhet til dette kan vurderes som uaktsomhet. I denne saken er imidlertid vilkåret for forsett, jf. straffeloven § 21, ikke oppfylt, ettersom William ikke handlet med hensikt om å tvinge Mari til sex.

Konklusjon

Samlet sett kan ikke William straffes for voldtekt etter den norske straffeloven, ettersom flere nødvendige vilkår ikke er oppfylt. For det første er lovhjemmelen for voldtekt etter straffeloven § 291 ikke oppfylt, da Mari ikke var ute av stand til å motsette seg. For det andre handlet ikke William med forsett, jf. straffeloven § 21, og dermed er skyldkravet ikke oppfylt. I tillegg kan han ikke straffes for grovt uaktsom voldtekt etter § 294 ettersom vilkårene for dette heller ikke er oppfylt.

Derfor kan William ikke straffes etter de relevante bestemmelsene i straffeloven, og saken avsluttes med at han ikke er strafferettslig ansvarlig for voldtekt eller grovt uaktsom voldtekt.

Drøfting

Problemstillingen jeg ønsket å finne svar på i min forskningsoppgave var «Hvordan kan innføringen av en samtykkelov bidra til å redusere antallet henlagte voldtektssaker i Norge?» Etter å ha sammenlignet den norske og svenske lovgivningen, og sett på hvordan disse lovene faktisk fungerer i praksis, er det tydelig at forskjellene i lovene kan ha stor betydning for både henleggelse av saker og utfallet av dem.

6.1. Positive påvirkninger

Innføringen av en samtykkelov har både positive og negative sider. En av de viktigste grunnene til å innføre en samtykkelov er at den gir en mer klar og direkte lovgivning som setter tydelige

grenser for hva som er akseptert og hva som ikke er det i seksuelle relasjoner. Dette kan gi en felles forståelse i samfunnet om at samtykke er noe som aktivt må uttrykkes og kommuniseres. Dette vil bidra med å skape et sterkere fokus på respekt for andres grenser. Med en samtykkelov kan det gjøre det lettere for både individuelle og rettssystemet å avgjøre hva som er grenseoverskridende handlinger. Dette kan bidra til å redusere den usikkerheten og tvilen som ofte fører til at voldtektssaker i Norge blir henlagt. I Sverige, er det lettere å avgjøre saker som Mari sin, ettersom hun ikke samtykket til de seksuelle handlingene. Dette utgjør derfor voldtekt etter den svenske lovbestemmelsen, jf. *Brottsbalken* kapittel 6 §1. I Mari sin sak ble passivitet ikke ansett som samtykke, og den svenske samtykkeloven skaper dermed en rettslig ramme for hva som er samtykke. Dette førte til domfellelse for William, ettersom det var tydelig at Mari ikke hadde gitt sitt samtykke. Når jeg løste samme sak med den norske straffeloven, ble utfallet helt annerledes ettersom Norge ikke har en samtykkelov. Passivitet alene kan ikke tolkes som samtykke, og dette bidro til at den svenske høyesteretten kunne dømme William for voldtekt. Å innføre en samtykkelov vil gi mer forståelse for hva som utgjør samtykke, og vil gjøre saker lettere å avgjøre rettfærdig.

Vi vet også at det er svært mange voldtekter som aldri blir anmeldt, og at det er mange saker som henlegges og aldri når helt frem til domstolen fordi dagens lover ikke er dekkende nok. Ifølge Amnesty International bidrar manglende samtykkelovgivning til at altfor få voldtektssaker etterforskes og fører til domfellelse. (Amnesty, u.d.) Dette viser at en samtykkelov kan ha stor betydning for hvordan saker behandles i rettssystemet. Når loven tydelig fastslår at samtykke må være aktivt, vil det kunne redusere tvilen som ofte fører til henleggelse av saker. Dette kan også føre til økt tillit til rettssystemet, da flere vil oppleve at voldtekt behandles på en tydelig og rettfærdig måte.

En annen positiv påvirkning av en samtykkelov er at den kan bidra til økt bevissthet og endrede holdninger i samfunnet rundt viktigheten av samtykke i seksuelle relasjoner. Når samtykke er definert tydelig i loven, kan dette endre hvordan folk forstår seksuelle grenser i hverdagen. Lovgivning former normer. Da røyking ble forbudt innendørs, endret holdningene i samfunnet seg gradvis. På samme måte kan en samtykkelov bidra til en normendring der alle forstår at sex uten samtykke er voldtekt.

Ettersom vi har sett hvordan innføringen av en samtykkelov i Sverige har ført til en dobling i antall domfellelser for voldtekt, viser dette at en slik lov faktisk fungerer i praksis. (Kolsrud, 2023) Når loven tydelig fastslår at sex uten samtykke er voldtekt, blir det enklere å vurdere hva som har skjedd i en sak, og flere overgripere blir holdt ansvarlige. Dette kan gi flere ofre håp om at gjerningspersonen blir dømt, og at saken deres ikke bare blir henlagt. Dette vil gjøre slik at flere oppnår rettfærdighet, noe som kan gjøre det lettere å bearbeide traumer og komme seg videre i livet.

6.2. Negative påvirkninger

Selv om en samtykkelov har mange potensielle positive effekter, finnes det også negative konsekvenser og utfordringer ved innføringen av en samtykkelov. En av de mest åpenbare

utfordringene er at det kan være vanskelig å avgjøre hva som faktisk utgjør «aktivt» samtykke i en rettsak.

Det er ikke alltid folk sier tydelig «ja» eller «nei». Noen viser samtykke gjennom kroppsspråk eller handlinger, men det kan være vanskelig å tolke i etterkant. For eksempel, som i tilfellet med Mari, der hun ikke aktivt deltok i den seksuelle handlingen og forble passiv, noe som i seg selv ikke kan regnes som samtykke. Hvis saken havner i retten, kan det rett og slett bli et tilfelle av ord mot ord. Hva den ene opplevde som frivillig, kan den andre ha oppfattet helt annerledes. Hukommelsen kan også svekkes over tid, og følelsene til de involverte kan gjøre det enda vanskeligere å huske hva som faktisk skjedde under hendelsen.

Videre kan en samtykkelov føre til at flere saker blir anmeldt, men mange av dem kan potensielt fortsatt mangle tydelige bevis. Dette kan legge større press på både offeret og den tiltalte, ettersom rettsprosessen kan bli langvarig og belastende. Det kan også svekke tilliten til systemet dersom mange saker ender med frifinnelse på grunn av bevismangel, selv om overgrepet faktisk har skjedd. Samtidig kan det argumenteres for at situasjonen allerede er slik i dag. Mange voldtektssaker blir henlagt nettopp fordi bevisene er for svake, og en samtykkelov vil ikke nødvendigvis løse dette problemet alene. Dersom det fortsatt er ord mot ord uten noen form for bevis, kan det være like vanskelig å oppnå fellende dom, selv med en tydeligere lovgivning. Dermed kan loven føre til flere anmeldelser, men ikke nødvendigvis flere domfellelser, noe som igjen kan føre til frustrasjon både blant ofre og samfunnet generelt.

Et annet kritisk aspekt er risikoen for at uskyldige kan bli dømt. Mette Yvonne Larsen, leder av Forsvarergruppen, har advart mot at en samtykkelov utformet som en «ja»-lov vil kunne skape utfordrende bevissituasjoner, der mangelen på bevis for et uttrykkelig «ja» kan føre til uriktige domfellelser (Robertsen, 2025). Hun peker på at mange voldtektssaker allerede er preget av ord mot ord, ofte med unge mennesker og rus involvert, noe som gjør det vanskelig å fastslå hva som faktisk skjedde. Dersom samtykke først ble gitt, men senere trukket tilbake, eller dersom en av partene sovnet underveis, kan det skape juridiske gråsoner. Når retten må vurdere om et samtykke var aktivt og vedvarende gjennom hele handlingen, kan det oppstå situasjoner der den tiltalte blir dømt uten tilstrekkelige bevis, noe som igjen kan svekke rettssikkerheten.

En samtykkelov kan også føre til forvirring i situasjoner der den ene parten ikke er helt sikker på om de ønsket den seksuelle kontakten, men angrer etterpå. I slike tilfeller kan det bli uklart om samtykke faktisk manglet, eller om det var en situasjon der en ikke var klare på sine egne ønsker under hendelsen. Når begge parter har forskjellige oppfatninger av hva som skjedde, kan det gjøre det vanskelig å avgjøre hva som er sant. Dette kan gjøre det vanskelig å bevise saken i retten, og kan føre til flere usikre dommer. Et eksempel på dette kan være en situasjon der to personer, Ida og Thomas, har vært ute sammen for første

gang. De har vært flørtete og kysset gjennom hele kvelden. De drar hjem sammen og har samleie. På et senere tidspunkt, etter at de har hatt samleie, begynner Ida å føle usikkerhet. Hun begynner å tenke at hun kanskje ikke var helt komfortabel med det som skjedde, selv om hun hadde gått med på det. Ida angrer på valget sitt og føler at hun ikke burde ha vært i den situasjonen, men hun sa ikke nei under handlingen. I ettertid kan Ida oppleve en indre konflikt om hun egentlig ønsket det eller om hun ble presset til det enten av den romantiske stemningen

eller egne følelser for Thomas. Thomas kan ha følt at hun var med på det hele, og at hun ikke viste noen tegn til motstand. I en situasjon som denne, hvor begge parter har forskjellige oppfatninger av hva som skjedde, kan det være vanskelig å avgjøre om samtykke faktisk manglet. Selv om Ida kanskje har ombestemt seg og føler at hun ikke var klar til å gi samtykke, kan det være vanskelig å bevise for retten at samtykke manglet på et bestemt tidspunkt. I en rettssak vil det ofte være motstridende versjoner, Ida sin opplevelse av situasjonen versus Thomas sin. Dette kan føre til usikre dommer, ettersom det er vanskelig å vite om samtykke ble gitt verbalt eller gjennom handlinger, eller om Ida følte noe annerledes i etterkant. Dette kan føre til at slike saker ikke får en klar dom, eller at de blir henlagt fordi bevisene ikke er sterke nok.

Selv om en samtykkelov har potensial til å forbedre rettferdigheten i voldtektssaker, kommer den også med utfordringer. Det er ikke alltid lett å bevise samtykke eller mangelen på det, og i tilfeller der det ikke er klare bevis, kan det bli utfordrende å få en rettferdig dom. Forvirring og misforståelser mellom partene kan føre til at saker blir usikre eller henlagt. Dette kan føre til at rettssystemet opplever et større press, uten nødvendigvis å oppnå flere domfellelser, noe som kan skape frustrasjon både blant ofre og samfunnet generelt.

6.3. En nødvendighet for endring

Selv om det er utfordringer ved innføringen av en samtykkelov, mener jeg at Norge burde innføre strengere lovgivning på dette området. I dagens samfunn ser vi et økende fokus på både rettferdighet og respekt for individers grenser, og en samtykkelov vil kunne være et viktig skritt mot å ivareta disse verdiene på en mer rettferdig og effektiv måte.

Jeg mener at en strengere og mer presis tilnærming til voldtekt, som den Sverige har innført, er noe Norge trenger. Det er tydelig at et lovverk som i større grad fokuserer på offerets samtykke, kan være et viktig skritt i retning av å sikre at flere voldtektsforbrytelser faktisk blir dømt. Som vi har sett i Sverige, har innføringen av samtykkeloven ført til en dobling av domfellelser. (Kolsrud, 2023) Dette er et klart tegn på at et tydeligere rammeverk kan føre til at flere ofre får rettferdighet, og at flere gjerningspersoner blir straffet.

På den annen side er det noen mulige utfordringer med denne tilnærmingen, som blant annet hvordan beviskravene og tolkningen av samtykke kan føre til usikkerhet i enkelte saker. Det kan også oppstå bekymringer om at endringen kan føre til at personer blir urettferdig dømt, spesielt i saker hvor bevisene ikke er klare.

Likevel, når man ser på saker som den mellom Mari og William, er det bekymringsfullt at den norske straffeloven ikke nødvendigvis leder til domfellelse, selv om bevisene skulle tilsa det. På den andre siden ville den svenske tilnærmingen potensielt ført til en annen vurdering, og i denne sammenhengen virker det som om Sverige har kommet et steg videre for å sikre at rettferdighet skjer. Det er noe jeg synes er litt skummelt å se, for det viser at vårt rettssystem kanskje ikke er like godt rustet til å håndtere slike saker på en måte som gir et rettferdig utfall for ofrene.

Det er derfor jeg mener at en norsk reform som tar noen av de elementene vi ser i Sverige, kan være en god løsning. Vi trenger et system som legger mer vekt på samtykke og hvordan man kan bevise det i retten, samtidig som vi unngår en altfor stor grad av strafferettslig usikkerhet som kan skade både ofrene og de tiltalte. Å avstå fra å innføre en samtykkelov fordi det kan være vanskelig å bevise voldtekt, betyr i praksis at vi godtar at loven beskytter overgripere mer enn ofrene. Sverige har vist at det finnes en vei videre, og Norge kan ikke bli stående igjen som en nasjon som ikke tar voldtekt på alvor. En samtykkelov er ikke bare en juridisk endring, det er et tydelig signal om hva vi som samfunn aksepterer og ikke akseptere

Konklusjon

Problemstillingen i oppgaven min var: "Hvordan kan innføringen av en samtykkelov bidra til å redusere antallet henlagte voldtektssaker i Norge?" Gjennom analysen har jeg sett på hvordan samtykkelovgivning, som den som finnes i Sverige, kan ha en betydelig effekt på både rettferdigheten i voldtektssaker og på hvordan disse sakene håndteres i rettssystemet. I Sverige har samtykkeloven ført til flere domfellelser i saker som kanskje ikke ville ha blitt dømt etter den norske lovgivningen. Jeg har brukt et konkret eksempel der den svenske domstolen dømte en mann til 2 år og 3 måneder i fengsel, basert på samtykkeloven. Den samme saken, hvis den hadde blitt vurdert etter norsk lovgivning uten en samtykkelov, ville derimot ikke ført til en domfellelse. Dette viser tydelig forskjellene mellom de to systemene og hvor problematisk det kan være at den norske lovgivningen i dag ikke fanger opp den samme graden av overgrep som samtykkeloven i Sverige gjør.

I Sverige, der samtykkeloven er på plass, er det et klart juridisk rammeverk for å vurdere om samtykke var gitt. Dette har ført til at flere voldtektssaker som tidligere kunne ha blitt henlagt eller avvist, nå får rettslig behandling, og noen av disse ender med straff og rettferdighet. I kontrast, i Norge, hvor det ikke finnes en samtykkelov, kan det være mye mer utfordrende for domstolene å fastslå om det har vært samtykke eller ikke, noe som ofte fører til henleggelse. Dette gir en farlig forskjell i beskyttelse av ofrene, der svenske ofre kan oppleve rettferdighet, mens norske ofre kan stå igjen med en følelse av urettferdighet.

Det er skummelt å tenke på konsekvensene av dette, spesielt når vi ser på hvordan en dom på 2 år og 3 måneder i Sverige kan være et resultat av samtykkelovgivning, mens en tilsvarende sak i Norge kunne ha ført til at den tiltalte ikke fikk straff i det hele tatt. Dette har å gjøre med hvordan lovgivningen definerer samtykke og hvordan bevisene for manglende samtykke vurderes. Samtykkeloven skaper en klarere struktur for å vurdere samtykke, noe som gjør det lettere å straffe de som begår voldtekt, og samtidig beskytter offeret.

Innføringen av en samtykkelov i Norge vil trolig føre til økt bevissthet om samtykke og bidra til en endring i samfunnets holdninger til hva som er akseptabelt. Det vil kunne føre til at flere saker tas på alvor, og at flere ofre føler at de kan få rettferdighet. Samtidig vil det forbedre rettssikkerheten, hvor ofre kan stole på at deres saker blir vurdert på en rettferdig måte og at gjerningspersonen holdes ansvarlig.

Selv om det er noen potensielle negative konsekvenser, som mangel på bevis eller misforståelser rundt loven, mener jeg fordelene veier tyngre. En samtykkelov kan redusere antallet henlagte voldtektssaker, øke rettferdigheten og bidra til å endre normene rundt voldtekt i samfunnet. Med bakgrunn i hvordan samtykkeloven i Sverige har ført til bedre beskyttelse av ofre og rettferdighet, er jeg overbevist om at Norge bør innføre en samtykkelov for å ivareta ofrenes rettigheter og sikre rettferdighet i rettssystemet.

Kilder

Amnesty. (2018, Mars 6). *Spørsmål og svar om voldtekt*. Hentet fra Amnesty:
<https://amnesty.no/sporsmal-og-svar-om-voldtekt>

Amnesty. (u.d.). *Hvorfor trenger Norge en samtykkelov?* . Hentet fra Amnesty :
https://amnesty.no/hvorfor-trenger-norge-ensamtykkelov?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAlbW-BhCMARIsADnwasrhoqwbW9G8EDrhuB9JU1_KH1Hn4QMY6ntFaS2yTkEMwCCB8100QogaAiHJEALw_wcB

Justis- og beredskapsdepartementet. (2024, Mai 21). *Kongeriket Noregs grunnlov*. Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn?q=grunnloven>

- Justitiedepartementet. (1962, Desember 21). *Brottsbalk (1962:700)*. Hentet fra Riksdagen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/#K6
- Kolsrud, K. (2023, Juli 11). *Sveriges samtykkelov har gitt en dobling av antall voldtektsdommer*. Hentet fra Rett24: <https://rett24.no/articles/sveriges-samtykkelov-har-gitt-en-doblingav-antall-voldtektsdommer>
- Kaatee, P. (2024, April 29). *Sex uten samtykke er voldtekt*. Hentet fra Bergens Tidende: <https://www.bt.no/btmeninger/debatt/i/OonnR3/ikke-naivt-aa-tro-paa-samtykkelov>
- Lovdata. (2005, mai 20). *Straffeloven*. Hentet fra Lovdata: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_1-3#KAPITTEL_1-3
- Overgrep. (2019, Juni 17). *Straffeloven 291*. Hentet fra Overgrep: <https://www.overgrep.no/aktuelt/2019/straffeloven-291/>
- Robertsen, M. Ø. (2025, Mars 4). *Mener egen samtykkelov er overflødig*. Hentet fra Advokatbladet: <https://www.advokatbladet.no/samtykkelov-seksualisert-voldstraffeloven/mener-egen-samtykkelov-er-overflodig/225481>
- Samtykkelov. (u.d.). *Hva skjer i Europa*. Hentet fra Samtykkelov: <https://samtykkelov.no/hvaskjer-i-europa>
- Swedish Supreme Court. (2019, Juli 11). *SUPREME COURT'S JUDGMENT*. Hentet fra Domstol: <https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/hogstodomstolen/avgoranden/engelska-oversattningar/b-1200-19-eng.pdf>

